

Guia de l'assignatura

Identificació

Nom de l'assignatura: Retòrica aplicada	
Àrea: Teoria de la Literatura	Titulació: Humanitats
Tipus: Optativa	
Crèdits (ECTS): 4,5	
Professor: Pere Ballart	

Descripció

1. Descripció, objectius i propòsits de la formació: Estudi de caràcter alhora teòric i pràctic dels recursos de la persuasió i l'eloqüència, aplicat a la seva detecció en el variat repertori de textos que tenen com a marc l'actual societat de la informació.

- **Objectius.** Al final del curs l'estudiant, òptimament, haurà après a:
  1. Identificar els procediments persuasius bàsics dels diferents discursos (literari, periodístic, polític, publicitari, històric, religiós...) que travessen el complex univers cultural del món contemporani.
  2. Analitzar críticament un text tenint en compte a quin gènere discursiu pertany i sabent valorar—ne l'eficàcia expressiva, tant en el nivell oratori com argumentatiu.
  3. Exercitar i perfeccionar la seva expressió oral i escrita i saber construir un comentari dotat alhora d'eloqüència i de solidesa argumentativa.
  4. Qüestionar la posició ideològica des de la qual és emès tot discurs i distingir el seu grau de veracitat i coherència o de manipulació i de propaganda.

2. Mòduls, blocs, temes o apartats:

1. La retòrica, ahir i avui. La “cuina del sentit”.
2. Retòrica i emoció. El *pathos*.
3. L'argumentació. Tipus d'arguments.
4. La manipulació retòrica. La propaganda.
5. El text com a figura. Metàfora i ironia.

3. Bibliografia comentada:

a. Bibliografia de consulta

El manual d'iniciació a la disciplina més complet i exhaustiu és el de Mortara [1991], però es pot trobar una bona presentació general dels continguts del curs a Laborda [1993]; naturalment, el text fundacional d'Aristòtil [1998] és sempre una referència necessària. Si l'idioma no és un obstacle, són igualment molt recomanables Corbett [1990³], Nash [1989] i Reboul [1990]. La dimensió històrica de la disciplina queda molt ben coberta amb el llibre de Murphy [1989] i l'excel·lent compendi de Lausberg [1983].

Per als aspectes més tècnics de la teoria de l'argumentació és imprescindible Perelman [1958] [1997], i resulta també d'interès, per l'exposició elemental, Weston [1992]. El testimoni de Klemperer [2001] és molt valuós per al tema dels perills de la manipulació retòrica, i Pratkanis i Aronson [1994] presenten bé el fenomen de la propaganda. En aquest sentit, el llibre més crític i revelador resulta encara el de Rushkoff [1999].

A propòsit dels aspectes més relacionats amb l'escriptura i l'ús d'un discurs figurat, són útils Toutain [2001] i la clàssica retòrica general del Grup de Lieja [1970]. Finalment, és indubtable que si algun llibre representa bé la “filosofia” que presideix l'assignatura és el de Roland Barthes [1980], a qui també devem una intel·ligent síntesi històrica i teòrica dels principals problemes de la disciplina [1993²].

Pel que fa finalment a la bibliografia *on line*, són força útils les següents adreces electròniques: humanities.byu.edu/rhetoric/silva.htm (una *Silva Rhetoricae* de la Brigham Young University, amb definicions de conceptes i figures); www.virtualsalt.com/rhetoric.htm (un glosari de termes retòrics, a càrrec del professor Robert A. Harris), i una web especialment adreçada als qui han de preparar un debat argumentatiu: debate.uvm.edu/learn2.html (Debate Central —University of Vermont).

ARISTÒTIL

1998 *Retòrica*, Madrid, Alianza Editorial.

BARTHES, R.

1980 *Mitologies*, Mèxic, Siglo XXI.

1993² «La retòrica antiga. Prontuario», dins *La aventura semiològica*, Barcelona, Paidós.

CORBETT, E.P.J.

1990³ *Classical Rhetoric for the Modern Student*, Oxford, Oxford UP.

GRUPO μ

1970 *Retòrica general*, Barcelona, Paidós, 1987.

KLEMPERER, V.

2001 *LTI. La lengua del tercer Reich*, Barcelona, Minúscula.

LABORDA, X.

1993 *De retòrica. La comunicació persuasiva*, Barcelona, Barcanova.

LAUSBERG, H.

1983 *Manual de Retòrica Literaria*, 3 vols., Madrid, Gredos.

MURPHY, J. J.

1989 *Sinopsis històrica de la retòrica clàssica*, Madrid, Gredos.

NASH, W.

1989 *Rhetoric. The Wit of Persuasion*, Londres, Blackwell.

PERELMAN, Ch.

1997 *El imperio retórico. Retòrica y argumentación*, Bogotá, Norma.

_____ & OLBRECHTS—TYTECA, L.

1958 *Tratado de la argumentación*, Madrid, Gredos, 1989.

PRATKANIS, A. & ARONSON, E.

1994 *La era de la propaganda*, Barcelona, Paidós.

REBOUL, O.

1990 *Introduction à la rhétorique*, París, PUF.

RUSHKOFF, D.

1999 *Coerción. Por qué hacemos caso a lo que nos dicen*, Barcelona, La Liebre de Marzo, 2001.

TOUTAIN, F.

2001 *Sobre l'escriptura*, Barcelona, Trípodos.

WESTON, A.

1992 *Las claves de la argumentación*, Barcelona, Ariel.

b. Lectures del curs

Per l'excepcional presència que les pràctiques retòriques adquireixen en les seves respectives trames, les dues obres dramàtiques següents seran objecte d'un comentari analític molt detallat, cosa que les converteix en unes lectures del màxim interès.

William SHAKESPEARE, *Juli Cèsar*, trad. de Salvador Oliva, Barcelona, Vicens-Vives, 1984.

_____, *Otel·lo*, trad. de Salvador Oliva, Barcelona, Vicens-Vives, 1984.

4. Referències per estructurar el treball de l'alumne

L'estudiant haurà de realitzar un treball continuat al llarg del curs. El caràcter "aplicat" de l'assignatura fa que el format de la lliçó magistral s'hagi d'alternar contínuament amb el de les sessions tipus seminari, dedicades al comentari i anàlisi de textos. La vinculació d'aquestes sessions a l'estudi dels documents recollits en el "dossier" del curs fa necessària una assistència presencial de caràcter regular.

Al llarg del curs serà requerida l'elaboració de diversos exercicis escrits (en els quals serà necessari un grau remarcable de correcció, adequació i creativitat) i també la participació, com a ponent o bé com a assistent/jurat, en un debat oral sobre un tema d'actualitat escollit pel conjunt del grup-classe.

5. Competències a desenvolupar

Competència	Indicador específic de la competència
Comunicació escrita (expressió i comprensió)	—Identificació i domini i dels recursos persuasius que intervenen en els diferents discursos. Domini de l'eficàcia expressiva i la pràctica dels procediments argumentatius i textuais. —Organització i redacció de textos escrits d'una manera clara, correcta i apropiada a cada circumstància.
Comunicació oral (expressió i comprensió)	—Expressió adequada, eficaç i lingüísticament correcta en diferents situacions formals de tipus oral (lectures, debats, presentacions diverses).
Anàlisi i síntesi	—Aptitud per relacionar conceptes i informacions entre les diferents àrees humanes, científiques i socials. —Aplicació d'un mètode crític a l'estudi dels textos de la cultura.
Creativitat	—Expressió d'una sensibilitat artística i creativa en l'exercici d'una escriptura imaginativa.
Transversalitat	—Manifestació d'una comprensió social i històrica dels fenòmens culturals de què són testimoni els textos persuasius.
Aprenentatge autònom	—Adquisició d'hàbits de treball amb esforç personal. —Gestió eficient del temps disponible amb una planificació realista.

Avaluació

Bloc/Apartat/tema	Pes	Descripció
1. La retòrica, ahir i avui. La "cuina del sentit".	20%	—Prova diagnòstica inicial. —Observacions de procés (es valoraran els comentaris i les aportacions realitzades en el seminari sobre les lectures proposades). —Prova final.
2. Retòrica i emoció. <i>El pathos</i> .	25%	—Exercici de procés. —Observacions de procés (es valoraran els comentaris i les aportacions realitzades en el seminari sobre les lectures proposades). —Prova final.
3. L'argumentació. Tipus d'arguments.	25%	—Exercici de procés. —Observacions de procés (es valoraran els comentaris i les aportacions realitzades en el seminari sobre les lectures proposades). —Prova final.

4. La manipulació retòrica. La propaganda.	20%	—Observacions de procés (es valoraran els comentaris i les aportacions realitzades en el seminari sobre les lectures proposades). —Prova final.
5. El text com a figura. Metàfora i ironia.	10%	—Prova final.

Procediments d'avaluació

Procediment	criteris d'avaluació	Pes
Prova diagnòstica inicial	—Valoració de la capacitat de l'estudiant per distingir les propietats (correcció, coherència, cohesió i adequació) d'un text ben construït.	5%
Seminaris	— Valoració de les aportacions i comentaris realitzats durant les sessions d'anàlisi textual.	15%
Exercici escrit	— Valoració de l'eloqüència i solidesa argumentativa de l'exercici escrit (columna d'opinió).	15%
Participació en el debat	—Valoració de la preparació, organització i <i>performance</i> del debat oral (els ponents). —Valoració de l'anàlisi persuasiva del debat (el públic)	25%
Prova final escrita	—Capacitat d'aplicació dels coneixements del curs a l'anàlisi pràctica de textos persuasius. —Grau de comprensió dels aspectes tècnics de l'assignatura. —Familiaritat amb les lectures recomanades.	40%